

Hoekje van de Tema Tieker (10)

Johann Vandenhaute

Deze rubriek werd origineel maandelijks uitgegeven en diende als leidraad voor de maandelijks kerngroep vergaderingen in Vlaams-Brabant. Al vijfenveertig maandelijks artikels zijn hier per vijf de revue gepasseerd. Enkelen werden geactualiseerd voor dit tijdschrift. Hieronder 4 afleveringen met enkele zwaardere thematische aspecten (en ook stukken)

Vrachtbrieven

In de 18de eeuw waren de mogelijkheden van de posterijen – vooral in het internationaal verkeer - zeer begrensd. Pas in de eerste helft van de 19de eeuw werden postverdragen gesloten tussen verschillende landen. De grootste moeilijkheden bestonden in het overzeese postverkeer. De enige inspanning tot het onderhouden van regelmatige verbindingen ging uit van de Engelse regering. Toch was het systeem niet bij machte gelijke tred te houden met de snelle groei van goederen- en postverzending. De officiële postdiensten, voor zover zij bestonden, werkten op regelmatige tijdstippen. Deed men een verzending per vrachtschip of per vrachtvervoerder en werden de verzendingsberichten aan de geadresseerde verstuurd via het bestaande postsysteem dan kwamen de documenten vele dagen na de vracht ter bestemming. Dit was niet altijd bevorderlijk voor de behandeling der goederen.

De expediteurs in die tijd trachtten deze hindernissen te omzeilen door de vrachtbrieven samen met de goederen te verzenden. Dit viel meestal niet in goede aarde bij de officiële posterijen die hun monopolie trachtten te beschermen.

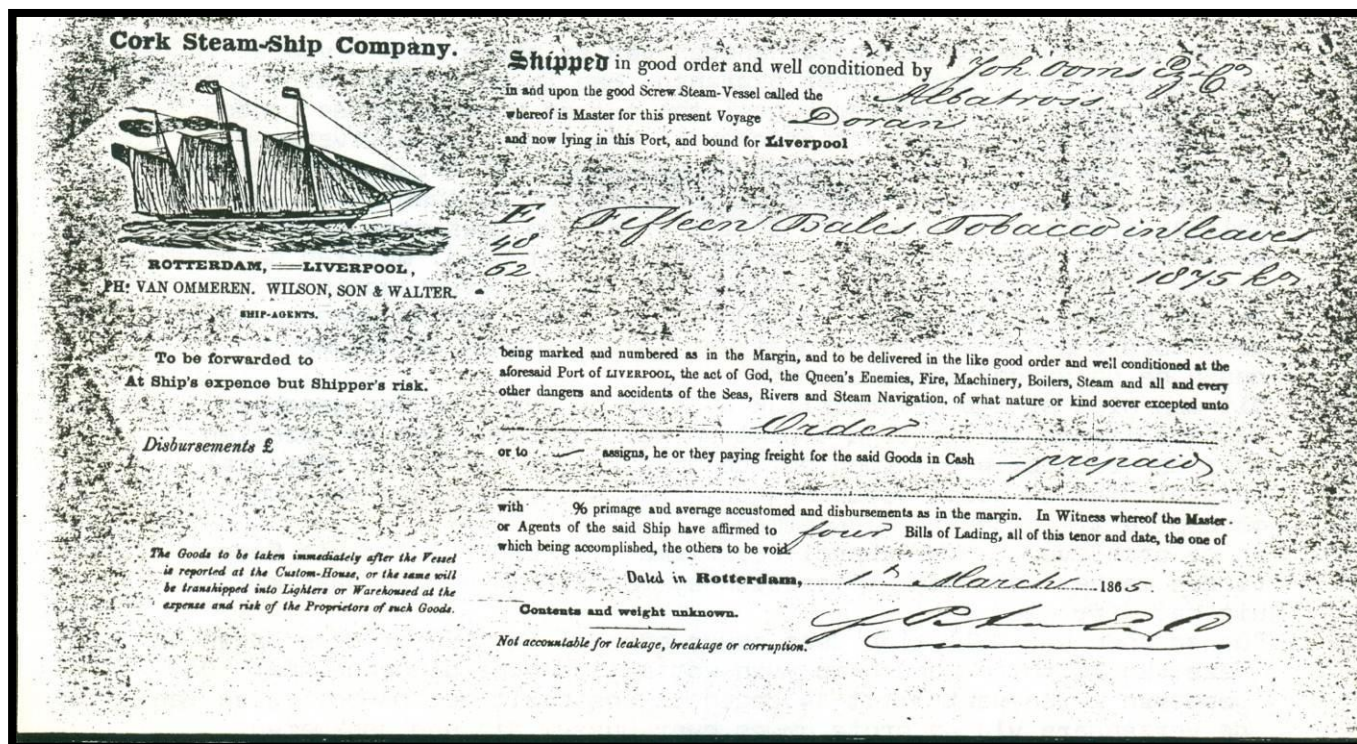
Vrachtbrief voor goederen - 2 balen hennep - verstuurd met het schip La Marie van Marseille naar Agde. Opgemaakt op 8 brumaire an 12 of te wel 29 oktober 1803.

In de archieven van de expediteursfirma Will und Köcheln uit Emden vinden we het volgende, interessante, rondschrijven aan haar klanten uit het jaar 1805:

“De schepen uit Hull zijn deze zomer meestal in twee of drie dagen en deze van Leith en Londen in even korte tijd hier binnengelopen. De goederen waren vaak 8 tot 14 dagen in ons bezit eer de berichten van de

verzenders via de grote omweg over Hussum bij ons aankwamen. Onze vrienden zullen de nadelige vertraging, die hieruit voor hen voortvloeit, het best voorkomen indien ze hun correspondenten in Engeland aanraden de adviesbrieven, of duplicaten hiervan, met hetzelfde schip mee te geven dat de goederen overbrengt. We hebben hierover al meermaals naar Engeland geschreven en vele firma's zijn op ons verzoek ingegaan. Anderen deden dit niet. Het zou ons als expediteurs niet passen nadrukkelijker aan te dringen als de bestemming der goederen het niet zou doen”.

De documenten waarover wij het hier hebben worden voermansbrieven en scheepscognossementen genoemd en duiden resp. op het feit dat de goederen over land of over zee vervoerd werden. Sommige van deze brieven zijn geïllustreerd en dragen meestal een inleidingsformule: “In naam van God en van.....”

Vrachtbrief voor goederen - 15 balen tabaksbladeren - verstuurd met het schip Albatros van Rotterdam naar Liverpool - opgemaakt op 1 maart 1865.

Deze brieven kunnen beschouwd worden als een soort voorlopers van de postwaardestukken: zij zijn voor een deel voorgedrukt. De illustratie toont meestal een schip, scheepsattributen, godsdienstige motieven - zoals Onze Lieve Vrouw, St. Antonius, de geboorte, de vlucht naar Egypte, H. Petrus - e.a. Het middel van vervoer en de samenstelling der goederen zijn eveneens gegevens die interessant kunnen zijn voor het thema.

Toch even op wijzen dat voermansbrieven en scheepscognossementen dienen beschouwd te worden als zich bevindend in de marge van de filatelie. Met deze documenten die per definitie oud en vrij zeldzaam zijn kan het bestaan van alternatieve postdiensten aangetoond worden. Zoals dit het geval is met ander “filatelistisch” materiaal dat door het bestaan van de thematische filatelie opgewaardeerd werd is hier ook voorzichtigheid geboden bij de aanschaf van die documenten. Raadpleeg voorafgaand een ervaren verzamelaar alvorens over te gaan tot een aankoop, zeker als de gevraagde prijs te hoog lijkt.

Van “Coffee Houses” en “Forwarding Agents”

Toen, na de ontdekking van de Nieuwe Wereld, duizenden Europeanen naar Noord- en Zuid-Amerika emigreerden wensten zij met de achtergeblevenen in contact te blijven. Communicatie in die tijd was niet zo vanzelfsprekend. Pogingen tot postorganisatie werden ondernomen vanaf 1630. Scheepskapiteins verzekerden, tegen forse vergoeding, het overbrengen van berichten. Brieven van en naar Frankrijk en Engeland hadden kans om terecht te komen als zij bestemd waren, voor of verstuurd werden van, nederzettingen langs de Amerikaanse Oostkusten. Verbindingen met het Amerikaanse binnenland of met Scandinavië en Oost-Europese landen stelden grotere problemen. In die tijden werden de brieven voorzien van een talisman onder de vorm van aanduidingen als: Q.D.C. = Quem Deus Conservat, W.G.P. = Whom God Preserve, O.G.G = Onder Gods Geleide (1).

Mijnne Heeren
De Heeren Gebroeders Dirck
Dr Lands fchip laanummerous
gecommandant door den Prins
Loren Lodwijck graaff van
bijland
Dordrecht

Brief verstuurd van Curaçao op 11 september 1759 naar Dordrecht met "s Lands Schip Haarlemmerhout": Zie D.G.G.

En soms lukte het wel eens dat de brief alle stormen en kaperijen overwon en ter bestemming kwam. Er was werkelijk veel geluk mee gemoeid als dan nog, na een jaar of langer, een antwoord kwam op de eerste brief. Dan moest God wel al zijn heiligen gemobiliseerd hebben.

Een en ander bracht met zich mede dat de gewone man al vlug afzag van alle briefschrijverij. De economische ontwikkeling daarentegen had wel nood aan contacten met overzee. Dit had als gevolg dat zakenmensen aan beide zijden van de Oceaan middelen zochten om met elkaar te corresponderen. De oplossing lag voor de hand. Aan elke havenkant bevinden zich taveernen, ontmoetingsplaatsen van zeelui en handelaars allerhande. Deze "coffee houses" werden de contactadressen waar brieven afgegeven werden door de kapiteins van de aankomende schepen.

121
STEAM BOAT
Messrs. Baldwin & Forbes
Coffee House Slip
New York

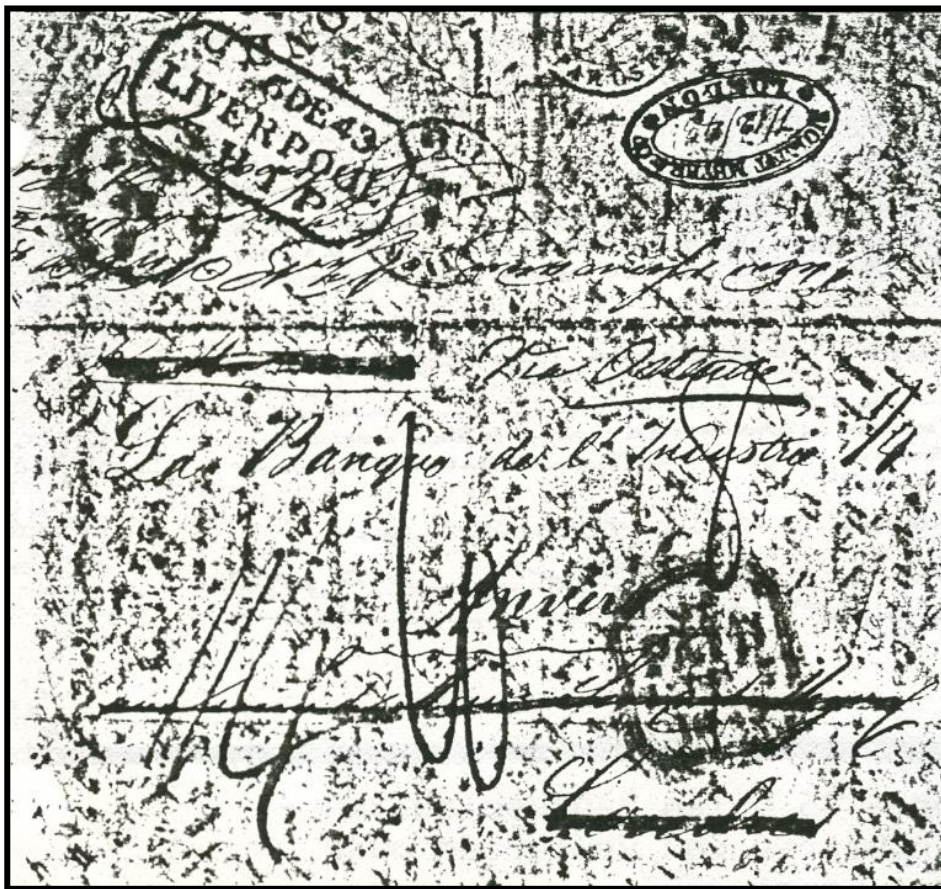
Brief verstuurd van Middletown op 10 december 1827 naar New York. Contactadres: COFFEE HOUSE SLIP. De brief werd verstuurd per stoomschip, vandaar het merk STEAM BOAT.

De bestemmingen kwamen hun post ophalen en deponeren hun brieven in daarvoor bestemde zakken. Een vorm van "poste restante". Betaling van kosten gebeurde volgens afspraken.

In de 18de eeuw groeiden de "coffee houses" uit tot belangrijke handelscentra. Er werd niet lange enkel maar gegeten en gedronken. De "Lloyd's Coffee House of London" is uitgegroeid tot de nu wereldberoemde verzekeringsgroep. De "merchant's Coffee House" in New York werd de ontmoetingsplaats van de handelskamer van deze stad. Het "coffee house" systeem werd nog gebruikt tot omstreeks 1830. Dit wordt geïllustreerd door een brief (2) verstuurd uit Middleton, een plaats lang de Hudson Rivier, op 10 december 1827 naar New York.

De opkomst van de officiële postadministraties en de monopoliepositie die zij innamen maakten de "coffee houses" in hun oorspronkelijke vorm overbodig. Toch had de manke organisatie van het postwezen in die tijd het privé-initiatief nog nodig in vele internationale relaties.

Vroegere "coffee houses" werden "forwarding agents". In geval er geen conventies bestonden tussen hun respectievelijke landen spraken de - meestal - handelaars met elkaar af via welke bemiddelaar zou gecorrespondeerd worden. Deze laatste zorgde er dan voor dat, mits betaling van kosten en eigen vergoeding, de brieven doorgestuurd werden. Een interessant voorbeeld is de brief (3) verstuurd van Cuba naar Antwerpen in 1843. Gezien de relaties tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten bestonden er postverbindingen tussen beide landen.

Brief verstuurd van Vera Cruz op 14 oktober 1843 naar Antwerpen via SIODET, MEYER & Co., zie ovale stempel boven rechts.

België en Groot-Brittannië onderhielden van oudsher postverbindingen met elkaar. Maar tussen België en de V.S.A.; laat staan met Cuba, bestonden in die tijd geen postrelaties. Verstuurd uit Vera Cruz op 14 oktober 1843 komt de brief terecht bij een bemiddelaar in New York. Deze laatste stuurt door naar een collega te Londen. Via Liverpool – 6 december – komt de brief aan te Londen op 7 december bij de firma Siordet, Meyer en Co. Deze betaalt alle kosten en stuurt de brief door naar Antwerpen, Via Oostende. De brief komt aan op 8 december. De conventie tussen België en Groot-Brittannië, afgesloten op 19 oktober 1844 en in voege vanaf 1 december liet doorgang - transit - toe aan post tussen Amerika e.a. overzeese landen en België zonder tussenkomst van een "Forwarding agent".

Kosten werden verrekend tussen de Belgische en Britse postkeren. Het was slechts na de oprichting van het U.P.U. in 1875 dat privé- tussenkomst in de postverbindingen tussen landen volledig werd uitgeschakeld.

Advertenties e.a. publicitaire elementen

De interessantste bron voor een thematische filatelist. Hier moeten minstens 2 regels gelden:

1. De advertentie of publiciteit moet gemaakt zijn met de officiële goedkeuring van de posteringen.
2. Zoals met alles in de thematische filatelie, primeert het beeld. De advertentie of publiciteit die gebruikt wordt moet duidelijk het verband met het thema aangeven. Zonder gebruik te maken van pijltjes om de aandacht te vestigen.

Zoals met vele filatelistische producten het geval geweest is werden ook deze met publicitaire elementen opgewaardeerd als gevolg van de interesse uitgaande van de thematische filatelist.

Hierna volgt een opsomming van de meest voorkomende producten.

1. Publiciteit op vignet of velrand samenhangend met postzegel.
Een voorbeeld hiervan zijn de Belgische "PUBS".
 - steeds te gebruiken samenhangend met postzegel.
 - zeer waardevol voor de verzameling indien op brief.
2. Postzegelboekjes.
 - te gebruiken zijn: de omslag, de blaadjes in het boekje.
 - steeds aantonen dat er ook postzegels in het boekje zitten.
3. Publibelkaarten.
 - analoge P.W.S. werden in vele landen uitgegeven.
 - opgepast voor privaatopdrukken, zie ook § 7.
4. Frankeermachinestempels.
 - onuitputtelijke bron.
 - niet overdrijven, er bestaat nog ander materiaal.
5. Geperforeerde zegels.
 - betekenis van perforaties moet met zekerheid gekend zijn.
 - liefst op brief.
6. Postchequeomslagen.
 - werden door de postcheques portvrij verstuurd.
 - vroeger niets waard, nu aangeboden tegen te hoge prijzen.
 - Bestaat in België, Frankrijk, Duitsland en Zwitserland en beslist nog enkele andere landen
7. Postwaardestukken postbladen en briefomslagen.
 - door privaafirma's gedrukt inlegblad voor postbladen.
 - Briefomslagen door privaafirma's bedrukt.

Grand Vin de Champagne
maison HEIDSIECK et Co.
Reims (France).
fondée 1785.
IONOPOLE SEC.
КАТЕРИНА МЕЛИТОНОВНА
ФАРКЕ
при породахъ и станци Бахмутъ
Екатеринославской губернии.
ЗАВОДЫ:
Бутылочный, Огжеуп.-Кирпичный
Алебастровый.
Основаны 1850 1860 1880

ЛУЧШАЯ и
усовершен-
ствованная
**ПИШУЩАЯ
МАШИНА
„ЮСТЪ“.**
Каталоги высылаются бесплатно.
ТОРГОВЫЙ ДОМЪ
А. М. ГУСЕВЪ и К^o.
С.-Петербургъ, Большая Морская, № 30.

Ф. А. РИГЕРТЪ, РИГА.
ПАРОВАЯ ШОКОЛАДНАЯ ФАБРИКА
осн. 1870 г.
КАКАО въ порошокъ, КАКАО въ плиткахъ,
Шоколадъ, Конфекты, Карамели,
Монпансье, Драже, Мармеладъ,
Пастила.

БЛАГОВОУЩЕ
ЗАКРЫТОЕ ПИСЬМО
ОБЪЯВЛЯЕМЫМЪ
Въ Мелитолу
Ом. Н. Данилишинъ

Russisch postwaardestuk met schrijfmachinepubliciteit van de firma "Yost"

- Meestal verkocht tegen verminderde prijs.

Zulke postwaardestukken werden in de meeste landen uitgegeven. De publicitaire opdrukken zijn gekend onder de naam "REPIQUES". Heel wat handelfirma's, ook in België, bezondigen zich aan het ongeoorloofd aanbrengen van reclame op postwaardestukken zonder toelating van de bevoegde instanties. In de meeste landen was dit verboden. In enkele gevallen werd de goedkeuring gegeven m.a.g. dat "officiële repiqués" werden aangemaakt. Probleem is hier het kaf van het koren te scheiden – t.t.z. de officiële van de niet officiële. Temeer dat de "repiqués" meestal, zonder onderscheid, tegen zeer hoge prijzen aangeboden worden. Oppassen dus! Onderstaande is geen repiqués maar een briefomslag gefrankeerd op bestelling.

VEREIN FÜR VERBREITUNG GUTER SCHRIFTEN
BERN

Wir beehren uns, Ihnen hiermit den XXIII. Jahresbericht zu übersenden und gleichzeitig den von Ihnen gezeichneten Jahresbeitrag durch Nachnahme zu beziehen. Bei diesem Anlass bitten wir Sie, unsere Vereinsbestrebungen durch Gewinnung neuer Freunde und Förderung des Absatzes unserer Schriften unterstützen zu wollen.

Hochachtend
Der Vorstand.

Bern, Datum des Poststempels.

<i>Nachnahme</i>	. . .	Fr. 5. —
<i>Porto und Provision</i>	„	— .15
		<u>Fr. 5.15</u>

Den Empfang bescheinigt dankend der Geschäftsführer des Vereins:
Fr. Mühlheim, Lehrer.

Anna Fr. M. Frey-Jessner
41, Rosegasse
Genève

Drucksachen

8. De Italiaanse "BUSTA LETTRE POSTALE".

Is een postblad uitgegeven door de Italiaanse posterijen na W.O.I waarin handelaars, mits betaling, in de mogelijkheid gesteld werden publiciteit te plaatsen. De opbrengst ging grotendeels naar het fonds voor oorlogsinvalieden. De B.L.P. is, met de postshequeomslagen, een schoolvoorbeeld van een filatelistisch stuk dat, vroeger onbekend, voor de thematiekers van onder het stof werd gehaald.

Een kritische noot in 1988, maar alé!

Onderstaand kritische noot werd anno 1988 geschreven en bevat nog heel veel waarheden waar tot op heden door de post geen rekening mee gehouden heeft. In tegendeel, nog een groter uitgifte beleid en haast geen filatelistische loketten meer te vinden in ons klein landje. Om maar te zwijgen van de afstempelingen die onze postzegels moeten ontgelden.

Het is al lang geweten dat het grootste gedeelte van de door de post uitgegeven zegels e.a. filatelistische fantasieën uitsluitend bestemd zijn voor de verzamelaar. De filatelist is dus een belangrijke afnemer van Tante Post. De vraag kan blijvend gesteld worden hoe de verhoudingen liggen tussen leverancier en klant.

In tegenstelling met wat de verantwoordelijken van de Posterijen (nu Bpost) telkens met de beste bedoelingen verklaren op allerhande recepties, laat de geleverde service naar de klant – d.i. de verzamelaar – te wensen over. We mogen ze niet allemaal over dezelfde kam scheren, maar heel wat loketbedienden doen geen enkele inspanning om de relatie leverancier - klant op een aanvaardbaar peil te houden. Als de glimlach de kortste weg is tussen 2 mensen ligt de afstand tussen de leverancier en de klant daar een eeuwigheid van elkaar.

In vele gemeentelijke en landelijke postkantoren (als deze nog niet is opgedoekt en vervangen door een postpunt) is het al een hele zaak om, een week na verschijnen, de nieuwe postzegels te bekommen, als er geen filatelistisch loket is kan je het zeker vergeten, en als er wel één is dan mag je je gelukkig prijzen dat ze bemand wordt en dan hopen dat je tijdig je postzegels kan bemachtigen. Elk filatelistisch loket krijgt slechts een beperkt aantal nieuwe uitgiften, van service gesproken. *Voor de jeugd* ;-), ja, toen kon je nog je nieuwigheden in de post kopen.

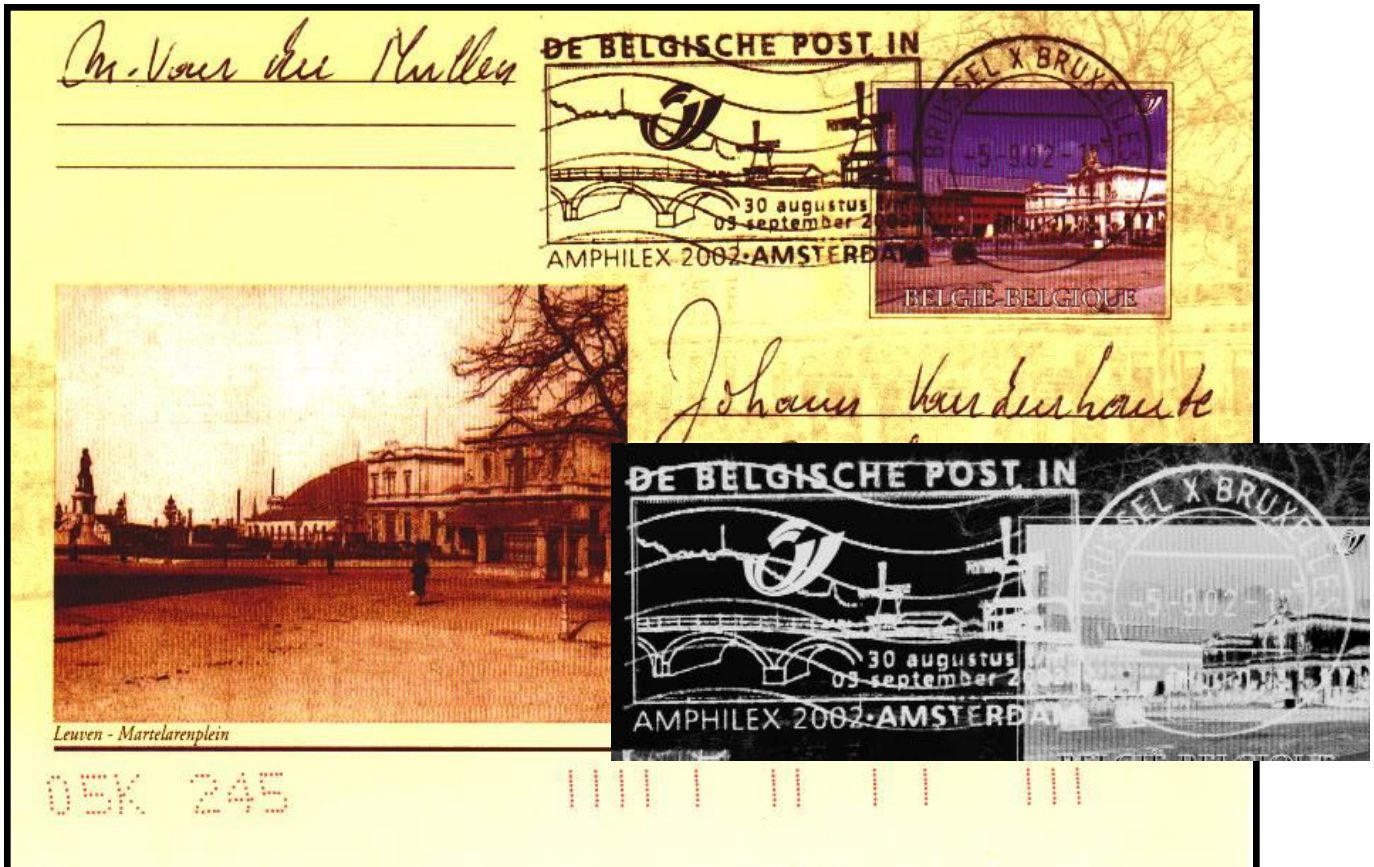
Een verzamelaar is een klant met heel wat verzoeken die niet altijd duidelijk zijn voor de loketbediende. Als één en ander wat ingewikkeld wordt voor de betrokken bediende komt er "miserie" van. De gekochte zegels worden niet altijd behandeld volgens de regels van de kunst, maar dikwijls volgens het humeur van de bediende. Daarom, kijk het gekochte steeds na op zuivere en onbeduimelde gom, onbeschreven velranden, gave tanding en goede centrering vooraleer U betaalt.

Waarom kan Tante Post haar medewerkers geen opleiding geven zodat één van de belangrijkste klanten een degelijke service kan gegeven worden?

Ook de levering van nieuwigheden per abonnement loopt niet altijd zoals het hoort. Tante Post houdt weinig of geen rekening met de wensen van haar klanten. De verzamelaar moet niet verwachten dat rekening gehouden wordt met zijn of haar wensen i.v.m. plaatnummers, velranden, hoekzegels e.a. Misschien kan Tante Post bv. even informeren bij het British Philatelic Bureau hoe het moet. In vergelijking met de meeste ons omliggende landen is de behandeling van onze post erbarmelijk.

Stempels maken de zegels meestal onbruikbaar voor de verzamelaar. Bij vlagstempels is het dikwijls zoeken naar de boodschap, door de vuile en onduidelijke afdrukken. Voor de instanties en verenigingen die langs

deze weg publiciteit maken is het verloren moeite en weggesmeten geld en de verzamelaar heeft er ook al niets aan. Waarom kan het in Luxemburg, Duitsland, Frankrijk e.a. landen wel en in België niet Tante Post?

Een zware teleurstelling kan je overvallen wanneer je de bewuste afstempeling thuis in je bus krijgt. De kaart of enveloppe is wel voorzien van de gekozen afstempeling, echter 'De Post' doet er alles aan om het te verknoeien! Brussel X moest hierin het laatste woord (of stempel) hebben, met als resultaat ... dit was ook mijn laatste stempel.

Oh ja en vroeger waren er ook nog de "postjackpots" die geacht werden, tegen betaling, "vignetten" te leveren. Hoeveel apparaten werkten, als zij werkten, correct? Hoe dikwijls hebben de verzamelaars - want ook hier zijn zij de grootste afnemers - de frama's niet behandeld met hun vuisten en noch vignet, noch geld teruggekregen? Door het feit dat er door Tante Post weinig of geen zorg besteedt wordt aan deze apparaten kunnen een ontelbaar aantal "variëteiten" uitgespuwd worden; tot zelfs afdrucken op de gomzijde. Hoe kan dat nu?

Met de informatie naar de verzamelaar toe zit het met onze Tante Post nog niet helemaal goed; laattijdige en onvoldoende gegevens zowel over zegels als over stempels. Het filatelistische tijdschrift of *website* kan berichten i.v.m. stempels bv. nauwelijks mededelen aan hun leden wanneer de looptijd bijna of helemaal verstreken is.

De filatelistische brochure uitgegeven door de "Regie der Posterijen" is sinds enkele jaren sterk verbeterd, in het laattijdig bezorgen van de brochure betreft, het duurt al jaren dat de verzamelaar niet tijdig wordt ingelicht, laat staan dat de informatie tijdig in het clubblad kan verschijnen. De aankondiging, inhoud en voorstelling op de website laten veelal te wensen over en kunnen daardoor de boodschap niet tijdig overbrengen en de interesse niet opwekken. Maar de vele nonsens (rommel) die men de potentiële en andere verzamelaars wil aansmeren krijgt nog steeds te veel plaats en aandacht en is te klasseren als "te mijden" en niet geschikt om bv. in de verenigingen of bij bepaalde manifestaties mede te delen. Of toch met het advies niet te kopen!

Voorwaar Tante Post bewijst haar vaste klanten weinig dienst *met hun service en uitgiftebeleid*, nochtans verdient zij aan de verzamelaars jaarlijks vele euro's.

Bron: Deze artikelenreeks is een **geactualiseerde heruitgave** van nummer 46 tot 49 zoals deze werden gepubliceerd in het tijdschrift 'Filatelia' (Strombeek-Bever) door wijlen Florent Coene als leidraad voor de vergaderingen van Ke.The.Fil in de periode 1983 - 1993.